

over til hans Standpunkt, men saa længe det ikke er Tilfældet, vil jeg tro, at mit Standpunkt er baade det bedste og det mest økonomiske.

Ivar Berendsen: Efter i Begyndelsen af Mødet at have begæret Ordet frafaldt jeg det senere for ikke at bevirke, at Debatten skulde fortsættes i Morgen. Imidlertid har der i den sidste Time været ført en Debat angaaende Kvinders Arbejde, særlig Natarbejde, som faar mig til alligevel at tage Ordet. Jeg synes nemlig ikke, at denne første Behandling skal gaa hen saaledes, at Spørgsmaalet om Kvinders Arbejde og særlig Natarbejde kun har været behandlet dogmatisk eller teoretisk ud fra det ene Synspunkt: Selvbestemmelse og Ligeberettigelse, og det andet Synspunkt: Beskyttelse og Skadelighed ved Arbejdet. Der er nemlig en Række rent praktiske Overvejelser, som kan gøre, at man i alle Tilfælde ikke saa bestemt fordømmer dette, at Landstinget stemte Forbudet om Kvinders Natarbejde ud af Lovforslaget, en Række praktiske Betragtninger, som det ogsaa er godt og, som jeg synes, berettiget at komme frem med ved denne første Behandling.

Vi kan alle være enige om, at det er beklageligt, at Kvinder møder paa Arbejdsmarkedet, hvad enten det er af Konkurrencehensyn overfor Mændene, at man beklager det, eller det er af Hensyn til, at det ikke er godt for Kvinderne selv eller for Hjemmene. Men hvad enten vi beklager det, eller det i det hele taget er beklageligt, saa hindrer det ikke Kvindernes Deltagelse i Arbejdsmarkedet, denne er et Faktum, der beror paa økonomiske Aarsager. Det er det praktiske Grundlag. Altsaa, vi maa undersøge dette: Hvorfor skulde Kvinders Natarbejde i Fabrikkerne være værre end andet Arbejde? Jeg vil for det første sige, at Arbejdet i Fabrikkerne er det bedst kontrollerede af alt Arbejde, ikke bare for Kvinderne, men ogsaa for Børnene og for Mændene. Kontrollen med Arbejdet er ingen Steder saa gennemgribende som i Fabrikkerne. Driver vi Kvinderne ud af Fabrikkerne, driver vi dem ikke ud i noget, der hedder skadeligt Arbejde eller mere skadeligt Arbejde, vi driver dem ud i ukontrolleret Arbejde, ud i Udsvedningsarbejdet, ud i Hjemmearbejdet, som nu først *begynder* at komme under lidt svag Kontrol. Det er sikkert, at driver vi dem ud fra Fabrikkerne, driver vi dem fra kontrolleret til ukontrolleret Arbejde. Dernæst, saaledes som Fabrikloven nu er indrettet, træffer de arbejdende Kvinder

andre kvindelige Arbejdere paa Fabrikken, og det er den første Betingelse for, at de kan organisere sig, og Organisation er den første Betingelse for, at de kan opnaa bedre Vilkaar. Hjemmearbejde, Udsvedningsarbejde er, foruden at det er ukontrolleret Arbejde, ensomt Arbejde, der ikke giver Adgang til Organisation, men lader de enkelte staa som svage Enere.

Saa kan man sige: Men lad dem blive ved Dagarbejdet og lad dem være fri for Natarbejdet. Dertil svarer jeg, at fra Ulandet ved vi, at det ikke kan lade sig gøre. Vi ved, at Fabrikarbejde ikke kan indrettes saaledes, at Mænd faar alt Natarbejde og Kvinder alt Dagarbejde. Enten maa de ogsaa tage Natarbejdet, eller de maa gaa bort fra det kontrollerede Arbejde over til det ukontrollerede.

Dette er rent praktiske Overvejelser, der intet har med Teori eller Kvindesag at gøre eller med Beskyttelse eller Skadelighed af Arbejdet at gøre. Men skal vi endelig teoretisere, kan jeg ogsaa gerne stille det Spørgsmaal: Er da Natarbejdet saa meget værre end Dagarbejdet? Dertil vil jeg sige: Natarbejdet har i alle Tilfælde een Fordel, og det er den, at der er en kortere Arbejdstid. Jeg regner det ikke for noget meget væsentligt, men skal der finde Sammenligninger Sted, er det i alle Tilfælde et lille Fortrin ved Natarbejdet. Dernæst er det ikke saa helt givet, som det f. Eks. er blevet sagt oppe i Landstinget, at det er rigtigt, at Hjemmet lider ganske overordentligt ved Kvindens Natarbejde derved, at hun skal hvile sig om Dagen, thi i alle de mange Tilfælde, hvor Forældrene har Børn i den skolepligtige Alder, falder Hvilen i den Tid, Børnene er i Skole. Jeg tillægger ikke disse Betragtninger nogen væsentlig Vægt, men naar man stadig væk fremstiller Natarbejdet som saa meget værre end Dagarbejdet. . . . (*Chr. Hansen:* Det er det.) Ja, jeg vil ikke benægte det, men naar man stadig væk paastaar det, maa jeg være berettiget til at nuancere, og det er dog en Nuancering at sige, at der er ogsaa Fordele forbundne med Natarbejdet, som i alle Tilfælde ikke stiller det saa væsentlig ugunstigere end Dagarbejdet. Naar man endelig som Hovedargument siger, at Kvinden skal først og fremmest være Moder, er det en teoretisk Betragtning, som ikke interesserer mig saa meget, og jeg vil sige, at overfor de ugifte, der ikke er Mødre og heller ikke har Udsigt til at blive Mødre, dem over 50 Aar, kan man dog ikke anvende dette Argument med Modergerningen.

Jeg har villet fremsætte dette, for at